

بهلگه یین نوی ل دور کوشتنا شهره فخانئ به دلیسی

مستهفا دهقان / تهران
وهرگیزان : م. وارهیل عمر اسماعیل

بهری چهند سالان مه قهکۆلینهک ل دور کوشتنا میر شهره فخانئ به دلیسی نفیسی بوو، د رویدائین تومارکرییین کوردی ل چاخ شازئی پرسیارهک دهیته کرن: (بوچی شهره فخان هاته کوشتن ۹) د ئەقئ راپورتیدا نیرینا مه ل سهر چهوانییا کوشتنا شهره فخانئ و وخیزانا وی به ل ساللا ۱۶۰۰-۱۵۹۹/۱۰۰۸ و ۱۶۰۹/۱۶۰۰-۱۶۰۱). بهلگه نامه یین ل دور قئ بابتهی ژ ئهرشیفئ سهروک و مزیرئ ئوسمانئ (باشباکانلئ ئوسمانئ ئارشیقله ری Başbakanlik Osmanli Arşivi) هاتینه و مرگرتن کو میژوو یا ئهوان دهستپیدکته ژ (۱۶۰۱/۱۰۱۰-۰۲ ههتا ۱۶۰۲/۱۰۱۱) و ئەف بابته د چهند لاپهراندا هاتییه تومارکرن.

د قهکۆلینا ئیکیدا به حسئ کوشتنا شهره فخانئ به دلیسی هاتبوو کرن . لئ د ئەقئ قهکۆلینیدا دئ ئهگهرین کوشتنا وی رۆن بن.

جه لالیان ل دهقهرین کوردی، به لئ تا رادیه کی ل دویف جوارچوقه و شیوازیفه ژ هه فجوذا بوون

ل دویف نهقان به لگه نامه یان سامانئ شهره فخانئ ل گهل پهرتوکخانا نهوی ژلایئ لهشکهرئ ئوسمانئ ب سهرکردایه تیبا نهحمه د پاشایقه هاتینه تالانکر، نهحمه د پاشا بهرپرئ گشتی یئ ههریمی یئ سولتان مهحمه دی سئین بوو، به لئ براین شهره فخانئ یئ سهرکهفتی بوو د رازیکرنا سولتانئ نهبتنی ژ بو فه گهراندنا نهوان تشتین هاتینه تالانکر، به لکو د تومارکرنا سکاله ییدا ل دزی نهحمه د پاشای ژئ.

نهف سکالایه ئماژه ب نهوی چهندی ددهت کو گهلهک پهرتووک د پهرتووکخانا شهره فخانیدا هه بوون کو ژلایئ نهحمه د پاشایقه هاتینه تالانکر. هه بوونا گهلهک پهرتووکین میژووی د پهرتووکخانا شهره فخانیدا فه دگه رپته فه ژ بو نهوی پاریئ نهوی مزاختی ژ بو کرپنا ژیدهران. نهیا ئاشکرایه کا چند پهرتووک د پهرتووکخانیدا هه بوون، به لئ پیشبینی دهپته کرن کو نئزیکئ ۲۰۰۰ ههتا ۴۰۰۰ پهرتووکان بوون.

پهرتووکخانیا شهره فخانئ وهکو کهسانه کی دمو لهمه ند به شه کی ههره گرنه گ بوو ژ سامانئ نهوی و ههر ژ بهر گرنه گییا نهفئ پهرتووکخانیه خه لهف به گی ههول دا کو وئ فه گه رپنت.

ل دووماهییه یا فه ره ئماژه ب وئ چهندی بهپته دان کو سهره رپایی نه شارمزابوونا مه د و مرگه رپانا نهقان به لگه نامه یین ل خوارئ، لئ نه م شیان ب هاریکاریا هندهک بسپوران نهوان بخوینین، چونکی هژمارا که سین شاره د خواندن و تیگه هشتنا به لگه نامه یاندا ژور کیمن.

نهف به لگه نامه کو مه کا پیزانینان ددهنه مه ل گهل هندهک زانیاریین ب مفا ل دؤر شهره فخانئ و براین نهوی و جهگرنئ وی (خه لهف به گی)، ل قیرئ دئ هندهک گازنده ههبن ل دؤر شیواز و جاونییا دارشتنا نهوان پیزانینان.

یا فه ره خواندنه کا باش بو نهوان رپیدانین تومارکری ل دؤر شهره فخانئ بکهین ب تاییه تی دناف پاشبه نداندا، ل گهل راپورتا مه نهوا هاتییه به لافکرن د گوڤارا (به لگه نامه یین رۆژه لاتناسی Manuscripta Orientalia ۲۰۱۵) دا ژ بو تیگه هشتنا نهقان زانیاریین د نهفئ راپورتیدا. نوکه دئ هندهک به لگه نامه یین نوی ل دؤر شهره فخانئ به لاف کهن کو ژ بو ئیکه م جاره دهپنه دیتن! و دنهقان به لگه یاندا پیزانینین باش ل دؤر که سایه تیبا شهره فخانئ و چهوانییا کوشتنا نهوی و سهره برئ میرگه ها به دلیس پشتی کوشتنا وی دهپنه دیتن.

نهو به لگه یین ل خوارئ بو مه دیار دکهن کا چاوا سهره دهریین ل گهل که سایه تیبا شهره فخانئ بکهین ب ریکا گه هشتنا هندهک راستین میژوویین به رزه ل دؤر میژوویا نوی یا بدلیس و جیگرین شهره فخانئ به دلیسی. ژلایه کی دپه گرنه گییه که نهقان به لگه یان د نهوی چه ندیپدایه کو ئماژه ب بزاقین جه لالیان (Celali) ل دهقهرین کوردی ددهن.

نهف پارچه یه ژ ئیمپراتورییا ئوسمانئ و سه فه وی ب دهقهرین میرگه هین کوردی دهاتنه نیاسین، به لئ جه لالیان گهلهک جارا نافئ ههریما جه لالی دانایه سهر نهوان دهقهرین کوردی، ژ بهر کو سولتان نه شیبا دهسته لاتا خوه دانیه سهر نهقان دهقهران و ههر ل دویف برپارا نهوی نابیت چ سهرکردین دی دهستئ خوه دانه سهر نهوان دهقهران، لهورا دهرهفت بو کو مه کا جه لالیان هه لکهفت کو دهستئ خوه بدانه سهر نهوان دهقهران ژ ئیمپراتوریی. ل قیرئ په یوه ندیه کا بهیز هه بوو دناقهرا هندهک میرگه هین کوردی و بزاقین

بهلگه یې ټیكې :

kamil kepeci Defteri No :
(D.D.K.70-370)

فهرمان ژ بو بهگلهر بهگن وانى و
دمرگه هقانى (باب العالى) عه بدوللا ناغای كو
به پرسی كو مكرنا مال و سامانى شهره فخانیه،
دهمى شهره فخان هاتیهه كوشتن حاكمى
به دلیسى بو، برایى تهوى ب ناقى خه لهف بهگ
یى هاتیهه دهف من ل پایتهختى و نامازه ب هندى
كرییه كو دهمى شهره فخان هاتیهه كوشتن، تهو
مال و نه ملاك و نه رزاق و كه لویه لاین شهره فخانى
تهوین هاتینه دهسته سهركرن دگه هشتنه
تیزىكى ۳۰۰۰ بارین دمواران، تهف كه لویه له
یین هاتینه دهسته سهركرن و موهركرن ژلاى
والیى وانى یى بهرى ته حمه د بهگیفه و د تهوان
دهنگوباسین گه هشتینه سولتانیدا نامازه ب
هندى هاتیهه دان كو تهف زپر و كه لویه لاین
ب بها یین ژلاى فهران بهرین دموله تیقه تهوین
د نركیدا ل باژیرى وانى یین هاتینه دزین، مه
فهران دمرخستیه و هنارتیهه دهف والیى وانى ب
مهردما هندى كو تهو فهران بهرین دست د تهف
چه ندیدا هین و تووشی تهف خه له تیى بووین،
ب زویترین دم بهینه دهسته سهركرن و پموانه كرن
بو نیستانبولن دا كو كریارین یاسای یین
بیدفى د دمرهقا تهواندا بهینه نهجامدان.

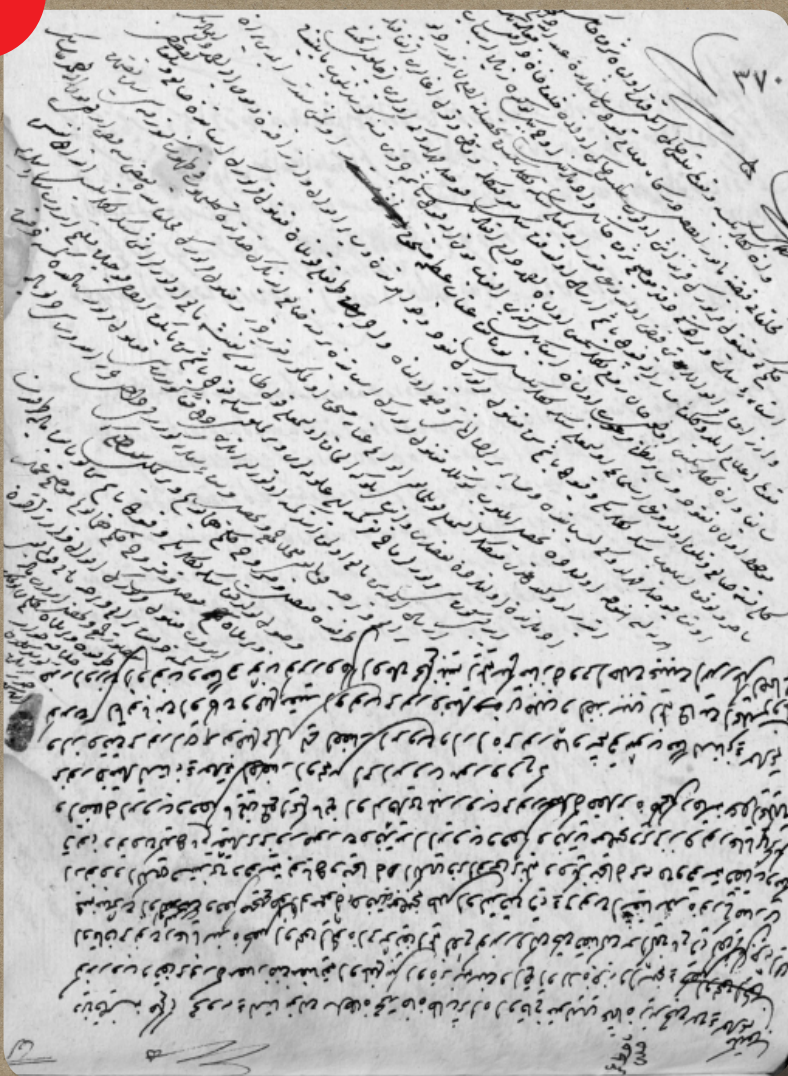
بهلگه یې دوویې :

kamil kepeci Defteri
No:(K.K.D.70-389)

۱۵ سه فمر ۱۰۱۱م ش / ۳ ته باخ ۱۶۰۲ از
فهرمان ژ بو به گلهر به گن وانى ، عه بدوللا
ئاغايى قاپوچى و قازيبى وانى ، ده پته گوتن
كو بازرگانهك ژ وهلاتى شاه يياسى هاتيه سهر
سنورى وهلاتى مه ، دهمى ئەف بازرگانه هاتيه
سهر سنورى وانى ، واليبى سيواس نه حمهد به گ
پابوويه ب فروتا هندك كه لويه ل و مالين
په حمه تى شه ره فخانى ژ بو ئەقى بازرگانى ، له ورا
فهرمانى ل وه دكهم كو هوين بله ز نه و مالين
هاتينه فروتن ژ بو ئەقى بازرگانى ژ هه ف فاقيرن
و نه وین شه ره فخانى بهينه جوداكرن و بهينه
په وانه كرن بو ده ف من ، نه و پرتالى بازرگانين ديتر
نابيت ده ست دريژيه ك لسهر بهينه كرن.

ژ ئەقى شه كولينى ده پته زانين كو
شه ره فخانى به دليسى پشكدارى
د شوره شه كا جه لاياندا كريبه ،
و هر ژ بهر قى چهندي فهرمانا
كوشتنا وى هاتيه دان.

بهلگهه سئیه :

kamil kepeci Defteri
No:(K.K.D.70-409)

۱۰ سهفر ۱۰۱۱مش / ۲۹ تیرمهها ۱۶۰۲ از
فهرمان ژ دمق بهگلهر بهگک وانع موستهفا
پاشای ژ بو عهبدوللا ناغایع قابوچی و قازییع
وانع، پشتی کوشتنا شهرهفخانی فهرمانبهزین
دولهتهن یین شیایین ههر مال و نهملاکهک
گریدایی نهوی دهستهسهه بکهن و بیخنه بن
دهستههلاتا دولهتهقه، پشتی نهو پشتهپریا ل
دهقهری ب ناقع(جهلالی) پهیدابووی کهسهک ب
ناقع(خسرو پاشا) یین هاتییه دهستنهشانکرن بو
هندی سههکیشییا بهگین کوردان بکهن و نهو
پابوویه ب هنارتنا نامهیهکک و تیدا دیارکرییه
کو برایی شهرهفخانی خهلهف بهگی چ رؤل-نه
نهف ساله و نه سالتین پیشتیر- د نهقان ئالووزیین
پهیدابوویدا نینه و نهوی پیشکداری د چ شهراندا
نهکرییه، نهوی چ رؤل د دامهزاندن و پله
بلندکرنا چ کهساندا نینه کو پشتهفاتییا نهوان
ل نیستانبولع کربیت، نهو مال و نهملاکین
شهرهفخانی نهوین هاتیینه دهستهسهههکرن ژلایع
والیین وانع یی بهری و والیع نهو یی سیواس
نهحمهه پاشاییقه، بگهه ژ زیپر و تشتین ب
بها ههتا ههسپ، حیشتیر، هیستر و چهکین
شهرهفخانی ژ نهقی والی هاتیینه همرگرتن، ههروهسا
فهرمان ب نهوی هاتییهدان کو نهو مالین نهوی
د شههیدا دهستهسهههکرین ههمی ژ بو دولهتهن
بهینه زقپاندن و هندی تشتهکک پهحمهته نهوین
پیشتیر بهرزهبووین ههمی یین هاتیینه فهگهپاندن
و نقلیسین بی کو ناقچهیهک بتنی ژی مابیت،
فهرمان ل دور نهقی چهنده بو عهبدوللا ناغای
هاتییه هنارتن کو نهقان کهلوپهلان ههمیان بو
نیستانبولع قریکتهت.

Handwritten text in a cursive script, likely a historical document or letter. The text is dense and covers most of the page area. It appears to be a continuation of the historical narrative mentioned in the adjacent text block, detailing administrative or military matters from the early 17th century.

بهلگه یې چارې :

kamil kepeci Defteri No:
(K.K.D.70-490)

۱۱ ږمه زان ۱۰۱۱م ش/۴ ئادار ۱۶۰۲ز فرمان
ژ د ه ف سولتانی بؤ به گلر به گن وانئ موسته فا
پاشا و عه بدوللا ئاغای. د فه رمانا خوډا سولتانی
ئامازه ب هندئ دایه کو حاکم به دلیسن
خه له ف خانی دیار کریه کو پښه کا مه زن ژ
خه زینا شه ره ف خانی، پشتی نه و هاتیبه کوشتن،
والیی وانئ یخ وی دهمی و والیی نه و یئ سیواس
ئه حمه د پاشای بو خو بریبه و ل سهر ناقح خو
تومار کریه و شه لاندیبه، نه ز فه رمانئ دکهم کو
ههمی مالئ شه ره ف خانی ل گه ل وان که لویه لئین
هاتیبه دزین به یینه کومه فه کون، ل گه ل وان
نه و یئ ئه حمه د پاشایی ل سهر ناقح خو نقیسن،
ژلاین کاتب خه زینن سلیمانی و که دخودا بوداق
چاووشی به یینه کو مکر و تومار کون و به یته
ږموانه کون بؤ د ه ف من ل نیستانبولئ.

ئه ف بهلگه نامه یه

دهوله مه ندییا میرگه ها
به دلیسی و میر شه ره ف خانی
دیاردکن، کو سامانی وی
بارئ (۳۰۰) دهواران بوو.

بهلگه یی پینجی :

kamil kepeci Defteri No:
(K.K.D.70-490)

۱۱ شموالا ۱۰۱۱مش/۲۸ ئادارا ۱۶۰۳ز
فهрман ژ بو حهسهن پاشایین بهریرس ب ژناقبرنا
پشته پینیا جه لالی، دهمن شه ره فخان هاتییه
کوشتن نهو حاکمین بهدلیسی بوو، کورئ وی یخ
۸ سالی ل گهل (ئالا بهگن بهدلیسی محمهده) ژ
لایح نه حممه پاشایقه یین هاتینه دهسته سه رکرن
، فهرمانی ل ههوه دکهم کو هوین وان قریکه نه
دهق دهرگه هقانیین من.

